

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet

Allmänna byrån, Rk1a

Närvarande

KS - MP - NF - TA - MN - WV

Frånvarande

CG

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Nina Fellman

Protokollförare

Bitr.finanschef

Runa Tufvesson

.....

.....

.....

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 5

Landskapsregeringens meddelande nr 4/2016-2017,

Reform av kommunstrukturen.

ÅLR 2017/2812

273 Rk1a

Landskapsregeringen beslöt överlämna meddelande nr 4/2016-2017 till lagtinget, bilaga 1.

Till Ålands lagting

Meddelande angående reform av kommunstrukturen

Med utgångspunkt i regeringsprogrammet arbetar landskapsregeringen för en förändrad kommunstruktur. I detta meddelande redogör landskapsregeringen översiktligt för vad som hittills skett för att förändra kommunstrukturen och hur en reform är tänkt att genomföras under mandatperioden.

Mariehamn den 11 april 2017

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Nina Fellman

INNEHÅLL

Kommunstrukturen på Åland – utmaningar och vägval	3
Inledning	3
Förslaget till ny kommunstruktur	5
Motiveringen till förslaget	6
Vägen fram till förslaget	6
Beskrivning av förslaget	8
Vad tycker ålänningarna?.....	13
Lagstiftningen om kommunindelning och kommunval	14
Nuvarande kommunindelningsslag	15
Vallagen – Om val av fullmäktige i samband med ändringar i kommunstrukturen	16
Tidsplan för kommunreformen.....	16
Avslutande kommentarer	18
Bilagor	19
Digitalt material för fördjupning	20

Kommunstrukturen på Åland – utmaningar och vägval

Inledning

”För att uppnå ett strukturellt och regionalt hållbart Åland behöver kommunstrukturen på Åland förändras. Målet är ett Åland med starkare kommuner, rustade att ge alla medborgare likvärdig service. En förändring av kommunstrukturen skapar utrymme för utveckling och är en förutsättning för ekonomisk hållbarhet på lång sikt.” (Regeringsprogrammet 25.11.2015)

Efter valet 2015 bildade tre partier ny regering, Liberalerna på Åland, Moderat samling för Åland och Ålands socialdemokrater. En central samlande fråga för de tre regeringspartierna var behovet av en kommunreform för att föra Åland in i framtiden.

Med utgångspunkt i regeringsprogrammet har landskapsregeringen jobbat fram ett underlag för en förändrad kommunstruktur för Åland.

De folkvalda i lagtinget och landskapsregeringen gick under 2014 in för en gemensam strävan mot en till fullo hållbar utveckling på Åland senast 2051. I *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* formuleras sju strategiska utvecklingsmål för att uppnå visionen ”Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar”. Landskapsregeringen menar att en utvecklingsbar och hållbar kommunstruktur är ett steg på vägen mot visionen, och också en nödvändighet för att kunna uppnå de högt ställda målen på sådana områden som kräver ett övergripande samarbete, som exempelvis mark- och vattenplanering, avfallsreduktion, energiförsörjning och vatten- och avloppsförsörjning.

Kommunerna ska klara av att vara en stark och drivande utvecklingskraft för både helheten Åland och sina egna intressen. Denna kraft blir också till en attraktionskraft för boende, besökare och företag. Attraktionskraften byggs också upp av att en förändrad förvaltningsstruktur ger bättre möjligheter för att klara framtidens välfärd och en digitalisering av den kommunala verksamheten.

En reform av kommunstrukturen motiveras av att:

- De ekonomiska förutsättningarna, många kommuner är alltför beroende av landskapsandelarna samtidigt som kommunernas andel av landskapets ekonomi inte kan öka enligt det scenario PwC:s prognos visar.
- Befolkningsstrukturen ger idag kommunerna mycket olika förutsättningar och den demografiska försörjningskvoten varierar kraftigt.
- Skillnaderna i kostnadsnivå mellan kommuner är i nuläget stora och kan inte enbart förklaras av olika politisk ambitionsnivå.
- Det är svårt för små kommuner att hålla hög kvalitet i den allt mer specialiserade välfärden, vilket ofta hanteras genom samarbeten med andra kommuner. När den politiska ledningen för välfärdstjänsten inte är direktvald av kommuninvånarna blir det svårare att utkräva politiskt ansvar.
- Större kommuner ger en förvaltning som är mer robust vid personalförändringar, har bättre förutsättningar för verksamhetsutveckling och sannolikt klarar framtida rekrytering bättre.

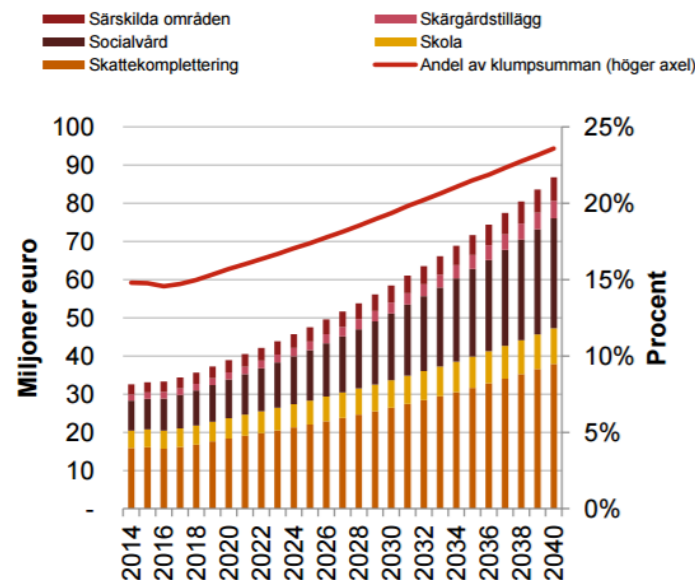
Under det senaste året har en omfattande utredning genomförts av konsultföretaget PwC, på uppdrag av landskapsregeringen. Utredningen utmynnade i tre konkreta förslag till ny kommunstruktur, vilka analyserades i förhållande till alternativet att ingen förändring i kommunstrukturen görs.

Utgående från materialet, som har sin grund i statistik från Ålands statistik- och utredningsbyrå (Åsub), har ekonomiska och demografiska fram-

skrivningar gjorts som tydligt påvisar att kommunerna står inför betydande utmaningar för att klara av att ge sina invånare den service de har rätt till. Dessa utmaningar som samhället står inför beskrevs redan i landskapsregeringens rapporter *Samhällsreformen – Alternativa byggstenar* (år 2012) och *Socialvårdens utveckling inklusive huvudmannaskapet för missbrukarvården på Åland* (år 2011). Dagens landskapsregering är den tredje i ordningen som aktivt arbetar med att möta kommunernas framtida utmaningar. Utifrån den samlade kunskap som finns konstaterar landskapsregeringen att starkare kommuner och regionala centra är centralt för att hålla kvar livskraft och utveckling i regionerna.

Samtidigt pågår ett stort arbete med att få landskapets ekonomi i balans. Trots att landskapet Åland har god ekonomi och låg offentlig skuldsättning visar boksluten årliga underskott. På landskapet vilar ansvaret för flera för ålänningarna grundläggande verksamheter, såsom hälso- och sjukvården, gymnasieskolan och skärgårdstrafiken. En framtida kostnadsutveckling där kommunernas andel av det offentliga Ålands totalekonomi ökar från 15 till 24 procent är därmed ohållbar, se nedan.

Kommunal utjämning samt andel av klumpsumman

Källa: PwC

Den nya socialvårdslagstiftningen utgår från avsevärt större förvaltningsorganisationer än vad som finns på Åland idag. Genom att förändra kommunstrukturen skapas bättre förutsättningar att klara speciallagstiftningens krav. I vård- och landskapsreformen i riket flyttas de centrala delarna av kommunernas uppdrag till en landskapsnivå där 18 landskap ansvarar för hela hälso-, sjuk- och socialvården.

På Åland vill landskapsregeringen genom den aviserade reformen behålla den människonära servicen hos kommunerna, samtidigt som man gör dem starka och bärkraftiga nog att på ett rationellt sätt ordna servicen. Enligt den enkätstudie som Åsub genomfört på uppdrag av landskapsregeringen ser majoriteten av ålänningarna behov av en förändrad kommunstruktur.

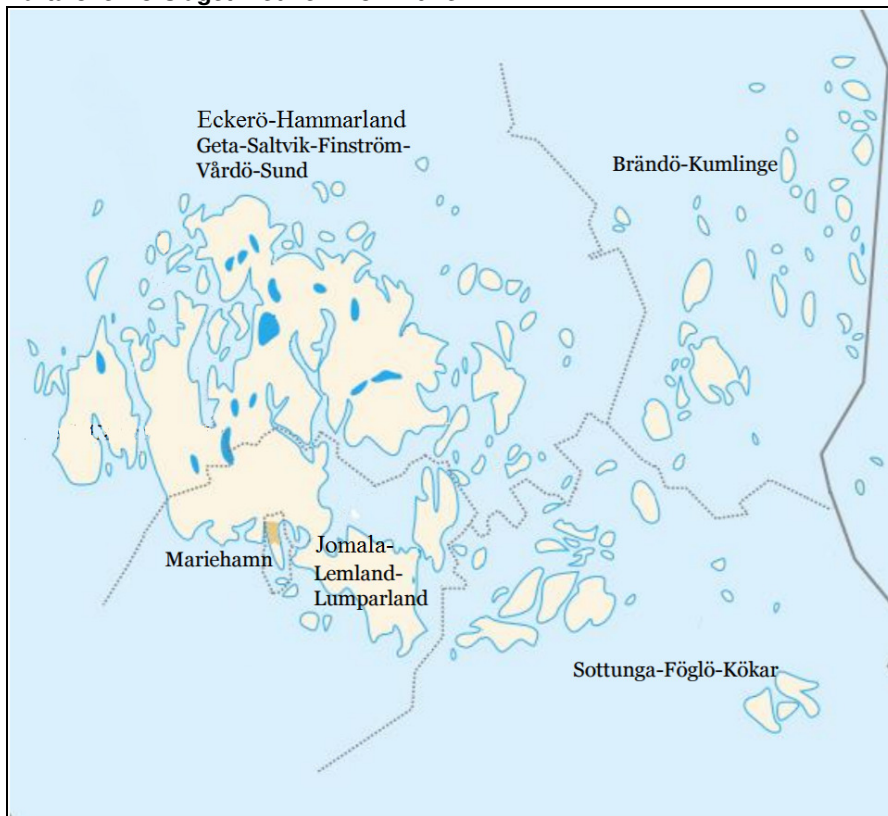
Förslaget till ny kommunstruktur

Landskapsregeringens förslag till ny kommunstruktur på Åland strävar mot långsiktigt hållbara kommuner, med stabil ekonomi, möjlighet att möta samhällsförändringar samt möjligheter att prioritera inom sina verksamheter och bedriva en aktiv politik. Detta är nödvändiga förutsättningar för att kommunerna ska kunna driva utvecklingen mot bärkraft och tillväxt.

Genom en ny kommunindelningsslag och därtill kopplad reviderad kommunstrukturlag avser landskapsregeringen att lämna ett lagförslag där Åland indelas i fem kommuner:

- Nordvästra Åland** (Eckerö, Finström, Hammarland, Geta, Saltvik, Sund, och Vårdö)
Sydöstra Åland (Jomala, Lemland, Lumparland, *Bussö och Ängö)
Mariehamn (*Järsö och Nåtö)
Norra skärgården (Brändö och Kumlinge)
Södra skärgården (Föglö, Kökar och Sottunga)

Karta över förslaget med fem kommuner

**Landskapsregeringen föreslår att de områden som i den nya kommunindelningen geografiskt naturligt hör samman med andra kommuner (Ängö, Bussö, Järsö, Nåtö, Granholm, Slättholm) överförs till nya kommuner. En rådgivande invånarenkät hos befolkningen i dessa områden genomförs i samarbete med Åsub inför beredningen av den nya kommunindelningsslagen.*

Landskapsregeringen har därtill som målsättning att Mariehamn på sikt ska ingå i den sydöstra kommunen och att de två skärgårdskommunerna ska sammanslutas till en kommun i nästa fas av utvecklingen. En skärgårdskommun förutsätter att en utvecklad infrastruktur som sammanbinder skärgården finns på plats. Landskapsregeringen förbinder sig att i utvecklingen av skärgårdstrafiken arbeta i den riktningen.

En ytterligare förändring från fem till tre kommuner ska ske genom att landskapsregeringen skapar incitament för att gå samman. I förslaget till ny lagstiftning om kommunindelning och i kommande förändringar av landskapsandelssystemet ska därför fortsatt finnas ekonomiska incitament för ett nästa steg i utvecklingen. Landskapsregeringen menar dock att stödnivån i den nya lagstiftningen kan vara lägre än dagens nivå.

Motiveringen till förslaget

Landskapsregeringen vill se starka och bärkraftiga kommuner med förmåga att på lång sikt utvecklas och erbjuda sina invånare den service de har rätt till. Samtidigt vill landskapsregeringen se till att alla delar av Åland även i framtiden är livskraftiga och att människor även i de perifera regionerna av landskapet har kommuner som kan trygga tillräcklig service. Denna möjlighet förbättras genom att stärka Mariehamn som centralort samt Godby i Finström och Prästgården i Jomala som regionala centra. I skärgården blir Degerby ett naturligt framtida centrum. Den för människor viktiga identiteten som stadsbo, landsbygdsbo och skärgårdsbo finns därmed kvar.

En kommunstruktur som skapar starkare och ekonomiskt mer självständiga kommuner samtidigt som den ger förutsättningar för starka regionala centra att växa fram möjliggör en fortsatt decentraliserad service i de nya kommunerna. Med dagens 16 kommuner har utvecklingen stadigt gått mot en allt starkare centralisering och urbanisering där både arbetsplatser och service flyttat bort från landsbygden.

Vägen fram till förslaget

Landskapsregeringen inledde reformen av kommunstrukturen med att ta fram mer fakta om

- kommunernas förutsättningar idag och i framtiden – PwC:s kommunutredning
- kommunindelningslagen, möjligheter och vägval – Carolina Sandells rapport
- invånarnas inställning till sammanslagning av Ålands kommuner – Åsubs enkätstudie.

I arbetet med att reformera kommunstrukturen strävar landskapsregeringen till att processen ska vara så öppen som möjligt. Information om vad som är aktuellt har publicerats på regeringens hemsida i ett tidigt skede. Om möjligt har presentationer och presskonferenser filmats och sänts via landskapsregeringens bambuserkanal, där man även kan titta i efterhand.

PwC mötte under sin utredning alla kommuner genom besök och de fem workshops där kommunerna medverkade. Man ordnade också två tillfällen för medborgardialog. Varje delrapport, som exempelvis nulägesanalysen och de tre förslagen till kommunstruktur, har publicerats så snart de varit klara. Visst material har till och med publicerats som arbetsmaterial, alltså innan det färdigställts.

Den enkätstudie om kommunstrukturen som Åsub fick i uppdrag att genomföra hade som syfte att ta reda på invånarnas inställning till en sammanslagning av Ålands kommuner. Uppdraget genomfördes i form av en enkätundersökning riktad till invånare i åldern 18–85 år. Urvalet bestod av 2 652 individer, 12 procent av rambefolkningen, genomfört som ett slumpurval inom varje enskild kommun. Enkätstudien är vad gäller urvalets storlek den mest omfattande som Åsub genomfört.

Kommunernas förutsättningar idag

Demografi och skattekraft

De 16 kommunerna skiljer sig åt avseende såväl befolkningsstruktur som befolkningsstorlek. Detta medför skillnader i allt från den demografiska försörjningskvoten till behov och utformning av de kommunala verksamheterna. Den demografiska försörjningskvoten bland kommunerna uppgår i genomsnitt till 65 procent. Detta är lägre än genomsnittet i såväl finländska som svenska glesbygdskommuner. På Åland varierar dock den demografiska försörjningskvoten mellan ca 55 procent och ca 80 procent.

Bland kommunerna finns de som växer och de som minskar, vilket ställer krav på anpassning av de kommunala verksamheterna. Utifrån de befolkningsprognoser som finns bedöms utvecklingen hos de olika kommunerna fram till 2030 se mycket olika ut. Det finns även tydliga skillnader i skattekraft mellan kommunerna. Mellan kommunen med starkast respektive svagast skattekraft skiljer ca 10 000 euro per invånare enligt PwC:s nulägesanalys. Skattesatsen varierar år 2017 mellan 16,50 och 19,75.

Nyckeltal för ekonomi

Kommunerna befinner sig i dagsläget inte i ekonomisk kris, däremot står flera kommuner inför finansiella utmaningar och är idag sårbara för relativt små förändringar i kommunala utgifter. Majoriteten av kommunerna är beroende av landskapsandelar i för hög utsträckning. Detta utifrån PwC:s bedömning att landskapsandelarna bör utgöra högst en tredjedel av kommunens intäkter. En kombination av en utmanande struktur och lågt befolkningsunderlag är generellt olyckligt.

Det genomsnittliga resultatet bland Ålands 16 kommuner uppgår 2014 till ca 7 procent av intäkterna, men variationerna mellan kommunerna är stora. Två kommuner uppvisar negativa resultat 2014.

Många kommuner har svängningar i resultatet mellan enskilda år. Detta tyder på en viss sårbarhet hos den enskilda kommunen.

I genomsnitt utgör landskapsandelar ca 20 procent av kommunernas intäkter men detta skiljer sig kraftigt åt. Andelarna varierar från knappt 8 procent till 55 procent hos kommunerna. År 2014 får tio kommuner mer än en tredjedel av sina intäkter via landskapsandelarna.

Den genomsnittliga soliditeten uppgår till ca 63 procent, men även här finns stora skillnader mellan kommunerna. Flera kommuner har stabil soliditet på omkring 80 procent och även upp mot 90 procent. Samtidigt ligger flera andra kring ca 50 procent, eller än lägre. Sju kommuner har en soliditet som överstiger 70 procent. Även låneskuld per invånare varierar. Några av kommunerna har tydligt arbetat med att minska sin låneskuld under de senaste åren. Genomsnittet ligger på ca 2 250 euro per invånare.

Många av de 16 kommunerna har haft relativt låga investeringsnivåer under de senaste åren. Trots detta har flera av dem även fortsatt låg soliditet. Investeringarna bland Ålands kommuner uppgick 2014 till ca 800 euro per invånare i genomsnitt.

Nyckeltal för verksamhet

Kommunernas kostnad för förskola per barn i åldern 0–6 varierar mellan 8 600 euro per barn och 16 000 euro per barn. Det innebär att kostnaden för förskola är dubbelt så hög i den kommun med högst kostnad som den med lägst.

Kommunernas kostnad för grundskola per elev varierar från 10 350 till 29 000 euro per elev. Kostnaden för grundskolan är alltså nästan tre gånger så hög i den kommun som har högst kostnad än den som har lägst.

Kostnaden för hemservice varierar från 2 300 euro per hushåll till 45 900 euro per hushåll hos de 16 kommunerna. Kostnaden för hemservice

är alltså ca 20 gånger högre i den kommun som har högst kostnad per hushåll. Kostnaden för äldreomsorg per dygn varierar från 170 euro per dygn till 330 euro per dygn. Andelen hushåll med hemservice varierar från 2,3 till 15,7 procent. Andelen invånare 65+ i äldreomsorg varierar från 0 till 11,5 procent.

Beskrivning av förslaget

Nordvästra Åland kommer år 2018 att ha 8 900 invånare, Sydöstra Åland 7 300 invånare, Mariehamn 11 700 invånare, Norra skärgården 900 invånare och Södra skärgården 800 invånare enligt en prognos från PwC.

De nya kommunerna blir geografiskt sammanhängande i motsvarande utsträckning som idag. Skärgårdskommunerna knyts samman så att det ska fungera att röra sig inom kommunen med dagens dragning av skärgårdstrafiken. De boende på Bussö och Ångö tillfrågas om vart de vill höra innan kommuntillhörigheten bestäms. Samtliga kommuner får förbättrade möjligheter att expandera geografiskt. En geografisk möjlighet att expandera finns även för Mariehamn, om de områden av Järsö och Nåtö som med landförbindelse sitter fast i Mariehamn genom gränsjustering och avtal överförs till staden. Detta sker efter att befolkningen på Järsö och Nåtö tillfrågas om vilken kommun man vill tillhöra. Slutlig ställning om byarnas kommuntillhörighet tar landskapsregeringen i samband med beredningen av kommunindelningenslagen.

Arbetsmarknadsregionen och kommunerna närmar sig varandra. Mariehamn blir fortsättningsvis den dominerande tätorten. Samtidigt finns goda möjligheter att vidareutveckla tätorterna i framför allt Jomala och Finström. Möjligheten att passera någon kommunal service under arbetspendlingen blir fortsatt stor.

Landskapsregeringen bedömer att förslaget i hög grad bevarar lokalkännedomen, individperspektivet och möjligheten till lokala anpassningar.

De två skärgårdskommunerna som finns i förslaget blir fortsatt små, och kan enligt befolkningsprognosen inte förvänta sig någon större tillväxt de kommande åren.

Ekonomisk bärkraft och effektivitet inklusive försörjningskvoten

Förslaget med fem kommuner innebär att tre av kommunerna får 7 300–11 700 invånare. De två skärgårdskommunerna får båda ett invånarantal som är under 1 000 personer. Detta hanteras i förslaget genom en samordnad kommunal socialtjänst och att det nya landskapsandelssystemet fortsättningsvis utjämnar kommunernas förutsättningar. Landskapsandelssystemet kan enligt en preliminär bedömning leva upp till sina målsättningar även om kommunerna slås samman till fem, mindre justeringar kan dock behövas. Därmed har de två skärgårdskommunerna ändå förutsättningar att klara sitt kommunala uppdrag.

I korthet innebär förslaget till nytt landskapsandelssystem att andelar ges på kalkylerade grunder och systemet utjämnar förutsättningar mellan kommuner för att alla kommuner ska ha möjlighet att producera en likvärdig service. Systemet avser utjämna i huvudsak opåverkbara skillnader mellan kommuner. Opåverkbara parametrar återfinns på ett generellt plan både på inkomst- och kostnadssidan, till exempel skillnader i beskattningsbar inkomst, demografiska skillnader samt fall eller händelser i utsatta uppgiftsområden.

Landskapsregeringen aviserar en sänkning av nivån på landskapsandelarna med 4 miljoner euro från 2018. De prognoser PwC gjort utgår från det nya landskapsandelssystemet och att den aviserade besparingen på överföringarna till kommunerna är förverkligad.

En förändrad kommunstruktur medför förändrade förutsättningar för att bedriva kommunal service, och ger därmed ändrade och förbättrade förutsättningar att leverera service till invånarna på ett annat sätt än i utgångsläget. Större kommuner förbättrar möjligheten att skapa en effektivare produktionsstruktur och ta till vara effektivitetsvinster. Landskapsregeringens bedömning är att enbart en förändrad kommunstruktur inte leder till några förändringar i verksamhetens kostnader. För att kostnadsläget i den kommunala verksamheten ska ändras krävs att verksamheten produceras på ett annat sätt än i nuläget. Det innebär att om en kommunsammanslagning genomförs men all kommunal administration och service fortsätter att tillhandahållas som i nuläget så uppstår ingen förändrad kostnadsnivå i den kommunala serviceproduktionen.

Enligt de vägledande principer PwC ställt upp för att säkra en kommuns ekonomiska stabilitet ingår att man inte till mer än en tredjedel av sina intäkter ska vara beroende av landskapsandelar, som kan förändras i enlighet med landskapets ekonomiska förutsättningar och prioriteringar.

Med fem kommuner finns bättre förutsättningar att klara framtidens behov av investeringar. Den nulägesanalys som PwC gjort visar att flera av dagens kommuner har stora investeringar framför sig de kommande åren.

Ingen av de nya kommunerna har i utgångsläget en låneskuld som överstiger 100 procent av genomsnittet inom landskapet, se nedan. Detta är i linje med PwC:s rekommendationer.

Länestock

	Länestock, euro/inv			Skillnad jämfört med åländska snittet, %		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Nordvästra Åland	1 992	1 862	1 707	-5,89	-14,59	-8,57
Sydöstra Åland	241	575	567	-88,62	-73,64	-69,64
Norra skärgården	453	1 313	1 238	-78,57	-39,78	-33,73
Södra skärgården	3 974	3 688	3 588	87,78	69,15	92,14
Mariehamn	3 293	3 331	2 696	55,58	52,79	44,39
Åland	2 116	2 180	1 867	0,00	0,00	0,00

Källa: Åsub

Enligt Åsubs statistik ser soliditeten för de nya kommunerna god ut, se nedan, då den för samtliga kommuner överstiger den målsättning som PwC satt upp, att soliditeten bör överstiga 50 procent men med ett mål om 70 procent.¹

¹ Ålands kommunförbund har i rapporten *Ekonomi i balans. Relationstal vid bedömning av kommunal ekonomi* (2009) bedömt att den relativa soliditeten bör vara minst 70 procent, se www.kommunforbundet.ax/files/ekonomi_i_balans__1___3_.pdf.

Soliditet

	Soliditet		
	2013	2014	2015
Nordvästra Åland	57,0	60,8	61,9
Sydöstra Åland	74,4	72,2	69,0
Norra skärgården	77,9	74,7	73,6
Södra skärgården	60,0	63,0	64,1
Mariehamn	64,4	71,0	75,5
Åland	64,4	68,7	70,8

Källa: Åsub

För att kunna möta framtida förändringar bör skattesatsen enligt PwC i utgångsläget inte avvika mer än 1,5 procentenheter från det viktade medlet inom landskapet, vilket den enligt tabellen nedan inte heller gör.

Skattesats

	Skattesats, procent					Skillnad jämfört med åländska snittet, %-enhet				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Nordvästra Åland	17,93	18,29	18,28	18,30	18,15	0,90	0,78	0,56	0,57	0,55
Sydöstra Åland	16,87	17,07	17,06	17,06	16,73	-0,16	-0,44	-0,65	-0,67	-0,88
Norra skärgården	17,46	17,45	17,45	17,64	17,64	0,43	-0,06	-0,27	-0,09	0,04
Södra skärgården	17,92	18,03	17,99	17,99	17,99	0,88	0,52	0,27	0,26	0,38
Mariehamn	16,50	17,25	17,75	17,75	17,75	-0,53	-0,26	0,03	0,02	0,14
Åland	17,03	17,51	17,72	17,73	17,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Källa: Åsub

Demokrati, transparens och delaktighet

I ett nordiskt perspektiv har bakgrunden och argumentationen kring en stor del av de sammanslagningar som skett sällan varit utifrån att kommunerna varit i en ekonomisk kris. Istället har kommunsammanslagningarna lyfts som en strategisk fråga för kommunerna i syfte att kunna hantera framtidsutmaningar genom att stärka bärkraften och självförsörjningen för att kunna säkra välfärdsservicen samt att stärka kommuninvånarnas inflytande över den kommunala servicen. I en kommun med ett litet befolkningsunderlag framträder ofta utmaningar i att kunna hålla hög kvalitet i de allt mer specialiserade välfärdstjänsterna. Små kommuner behöver således skapa samarbeten med andra kommuner för att säkra att tjänsterna som erbjuds håller en tillräcklig kvalitet till en rimlig kostnad.

I flera av de nordiska sammanslagningsprocesserna har trenden kring ökade samarbeten mellan mindre kommuner lyfts som en utmaning. Denna ligger i att dessa samarbeten ofta sker genom kommunalförbund eller i ett köp- och säljförfarande. Detta innebär att den politiska ledningen för välfärdstjänsten ofta inte är direktvalda av kommuninvånarna. Kommunfullmäktiges kontroll och insyn i väsentliga delar av kommunens verksamhet förflyttas därför ett steg längre bort vilket bidrar till att ansvarsutkrävandet blir lidande.

Givet nuvarande lagstiftning om det rekommenderade antalet ledamöter i fullmäktige följer att Nordvästra Åland och Sydöstra Åland skulle få 25 ledamöter vardera, Mariehamn kvarstår med 27 ledamöter, Norra skärgården och Södra skärgården skulle få 13 ledamöter vardera.

Antalet invånare per fullmäktigeledamot skulle därmed bli 357 för Nordvästra Åland respektive 293 för Sydöstra Åland. 433 för Mariehamn, 68 för Norra skärgården och 62 för Södra skärgården utgående från PwC:s prognos för befolkningen 2018.

Förslaget med fem kommuner innebär att fler invånare än idag avståndsmässigt hamnar längre från där de kommunala besluten fattas. Förslaget innebär att representativiteten, mätt som invånare per fullmäktigeledamot, kommer minska för alla kommuner som är direkt berörda av strukturförändringen. Det ställs därför högre krav på de nya kommunerna att värna insyn och delaktighet på ett strukturerat sätt.

Förslaget med fem kommuner innebär att restiderna ökar i viss omfattning. Restiderna i skärgården bedöms bli rimliga med två skärgårdskommuner.

En struktur med fem kommuner gör att förutsättningar som i flera fall kräver att kommunerna samarbetar på olika sätt kvarstår, dock i mindre utsträckning än i dagsläget. Förslaget med fem kommuner innebär en måttfull försämring av representativitetsgraden samtidigt som ansvarsutkrävandet skulle förbättras. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att jämfört med idag öka de direktvaldas makt och styrförmåga över den kommunala verksamheten så att folket kan utkräva ansvar genom allmänna val.

Hållbar samhällsutveckling och fysisk planering

Ett helhetsperspektiv och planering av samhället för att bättre möta våra framtida utmaningar blir allt viktigare. Genom fysiska strukturer i samhället kan många positiva effekter och synergieffekter uppstå.

Förslaget med fem kommuner byggs upp utifrån tre dominerande centrum på fasta Åland: Mariehamn, Prästgården och Godby. En intern utmaning i de nya kommunerna kan vara att balansera behovet av samplaneringen i axeln Mariehamn-Jomala-Finström med behovet att tillgodose de kommuninternas intressena, det vill säga fatta strategiska beslut om hur och åt vilket håll den nya kommunen byggs ut.

Det finns fortsättningsvis gränsområden där behov av samplanering mellan kommuner kommer att uppstå. Ett område som kan pekas ut redan nu är gränsen mellan Mariehamns stad och Sydöstra Åland.

Utifrån perspektivet hållbar samhällsutveckling och fysisk planering är bedömningen att förutsättningarna för att skapa fungerande och hållbara kommunikationer ökar ju större kommunala enheter som bildas. Större enheter ger ökade förutsättningar att fördela resurser efter behov vad gäller exempelvis kommunala vägar och skolskjuts. Vad gäller vägnätet medför förslag med fem kommuner att perspektivet på planering lyfts vilket gynnar att investeringar i det kommunala vägnätet sker där behovet är som störst på Åland.

Den kommunala markplaneringen är idag splittrad. Med färre kommuner minskar konkurrensen inbördes mellan kommunerna, vilket ökar möjligheten för planering som syftar till ökad inflyttning totalt sett för hela Åland. Vad gäller energiförsörjningen och vatten/avlopp ökar möjligheterna för centraliserad produktion, distribution och ökad kompetens, vilket är positivt ur miljöhänseende.

Landskapsregeringen kommer i enlighet med skrivningarna i regeringsprogrammet och styrdokumentet *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* att arbeta för en utveckling av övergripande fysisk planering på Åland. Detta så att gemensamma behov kan täckas och så att de skillnader som finns i planeringskultur kan definieras och respekteras.

Närhet och tillgänglighet

Som konstaterades ovan råder ingen ekonomisk kris, däremot står flera kommuner inför finansiella utmaningar och är idag sårbara för relativt små förändringar i kommunala utgifter. Avstånd till skolor, äldreboenden, butiker och annan närservice behöver därför inledningsvis inte påverkas av en kommunsammanslagning. En samlokalisering av den generella servicen (som exempelvis den centrala politiska administrationen, miljö-, bygg-, teknik-, näringslivsenheter etc.) bör bli en logisk och eftersträvansvärd följd av en kommunsammanslagning, då det främjar en kvalitativ produktion av generell kommunal service på ett kostnadseffektivt sätt. Människans behov ska vara i fokus också i framtidens åländska kommuner, så att servicen är personlig även med färre kommuner.

Om och var servicen ska samlokaliseras är en fråga som kommunerna har att ta ställning till. Principer för samlokalisering ska slås fast i ett tidigt skede inför en eventuell kommunsammanslagning, eftersom detta är en viktig fråga för kommunerna. Principerna för en eventuell samlokalisering bör fastslå exempelvis en längsta acceptabel nivå vad gäller avstånd (invånare - generell service) men även nivåer om vad närheten får kosta, i vilken mån lika avstånd för alla ställs mot total nytta för de flesta etc. I processen sker detta i första hand i kommunindelningsutredningarna.

Förslaget med fem kommuner har bättre förutsättningar att erbjuda en mer tillgänglig och digital service på distans givet att resurser för att upprätthålla fysisk generell service på flera platser istället kan läggas på digital utveckling. En ökad digitalisering av den generella servicen skulle även vara positivt för invånarna, eftersom dessa kan använda tjänsterna oavsett var man befinner sig, dygnet runt, så länge det finns en internetuppkoppling och invånaren har en dator eller smart telefon.

Kommunsammanslagningar medför också behov av översyn av befintliga och utveckling av nya it-system för att kunna möta nya sätt att producera service. Landskapsregeringen avser därför att särskilt se över hur man kan stöda en gemensam it-drift och -utveckling för kommunerna. Detta ligger i linje med landskapsregeringens målsättning att öka digitaliseringen.

Kvalitet, kompetens och verksamhetsutveckling

En strukturförändring leder i sig inte till några större effekter när det gäller kvalitet i de tjänster som kommunerna levererar. Det krävs ett aktivt arbete med att förändra inre processer i den nya organisationen och nya arbetssätt behöver implementeras om någon förändring ska komma till stånd.

Fem kommuner innebär förbättrade möjligheter att producera och upprätthålla professionell kvalitet i servicen till invånarna. Genom en samlokalisering av den generella servicen i större enheter skapas bättre möjligheter till kollegialt utbyte och specialisering inom tjänstemannaorganisationen. Detta skapar bättre förutsättningar för och möjligheter till verksamhetsutveckling.

Kommunerna kommer i framtiden få allt svårare att rekrytera och behålla rätt kompetenser, vilket även drabbar kvaliteten i serviceutförandet. Eftersom stora delar av verksamheten idag i hög grad är personberoende finns en risk att verksamheten stannar upp varje gång någon person slutar. Ett samgående minskar den risken, samtidigt som det för de tre större kommunerna skapas utökade möjligheter att som arbetsgivare kunna erbjuda interna karriärvägar och på så vis förhindra kunskapsflykt. Fördelarna med ett samgående kan ställas mot nackdelar som främst innebär att en viss mån av lokalkännedom och småskalighet kan gå förlorad.

Integritet, rättsäkerhet och jämlikhet

I teorin gynnas integritet, rättsäkerhet och jämlikhet av att större enheter bildas. Det krävs emellertid ett aktivt arbete från kommunens sida för att de teoretiska fördelarna ska kunna realiseras.

Om de nya kommunerna arbetar aktivt med frågorna finns förutsättningar för att jämlikheten ökar, eftersom 16 olika ambitionsnivåer och möjliga tolkningar sammanfaller i ett lägre antal. Ur både integritets- och jävsynpunkt finns fördelar med en större organisation. Det finns till exempel utökade möjligheter att kunna fördela arbetet på ett annat sätt i de fall personalens och kommuninvånarnas privata relationer riskerar att minska förtroendet för en objektiv behandling av ärendet. Större organisationer ger bättre möjligheter att upprätthålla integriteten och hantera jävsfrågor effektivt.

Skärgårdens särskilda behov

Förslaget innebär att skärgårdskommunerna fortsatt utgör egna kommuner, om än färre till antalet. Det innebär att befolkningen och den kommunala servicen i skärgården fortsatt inte enbart är den egna kommunens ansvar. Landskapet Åland har ett ansvar att säkra likartade förutsättningar för alla Ålands kommuner att förse sina invånare med kommunal service. Detta sker idag via landskapsandelssystemet. Systemet avser enbart att jämna ut strukturella förutsättningar mellan kommuner, inte att utjämna för skillnader inom en kommun. Ur det perspektivet gynnar förslaget som innebär att dagens skärgårdskommuner i någon form fortsatt har egen kommunstatus.

Kommunernas socialtjänst (KST)

Samtidigt som lagberedningsprocessen inleds och de nya kommunerna utformas i praktiken i respektive kommunindelingsutredning, tillsätts i samråd med kommunerna en särskild partssammansatt arbetsgrupp med uppdrag att samordna KST-processen med bildandet av de nya kommunerna och med de nya socialvårdslagar som ska träda i kraft den 1 januari 2019.

Tidtabellen för KST-processen justeras genom en lagändring så att tidsfristen för fas 1 förlängs till senast den 1 april 2019. Då finns möjligheten att koordinera framväxten av de nya kommunerna med samordningen av de smala sociala områdena.

Krav på likvärdig service för alla invånare på Åland i LL (ÅFS 2016:2) om en kommunalt samordnad socialtjänst (KST-lagen), och Ålands förhållande att svara mot de krav som ställs i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN-deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor ska tryggas. Om ett godtagbart resultat i enlighet med lagen inte uppnås i denna process träder KST-lagens fas 2 i kraft enligt den justerade tidtabellen, den 1 januari 2020. I enlighet med KST-lagens fas 1 är det fortfarande kommunerna som har ansvaret för ett förverkligande av KST i enlighet med de krav som lagen ställer.

Vad tycker ålänningarna?

Landskapsregeringen gav Åsub i uppdrag att ta reda på invånarnas inställning till olika alternativ till en sammanslagning av Ålands kommuner. Underlaget samlades in via en enkät som besvarades av 1 476 personer (56 procent av urvalet). De mindre kommunernas andel av urvalet utökades för att öka representativiteten i de kommunvisa svaren och viktades därefter enligt sitt invånarantal vid beräkningar för hela Åland. Enligt uppdraget avgränsades undersökningen till följande alternativ:

1. 16 kommuner, som i dagsläget
2. En kommun för hela Åland
3. Fyra kommuner:
 - a) Norra Åland: Finström, Geta, Saltvik, Sund och Vårdö
 - b) Södra Åland: Mariehamn, Lemland, Lumparland och Föglö
 - c) Västra Åland: Eckerö, Hammarland och Jomala
 - d) Skärgården: Brändö, Kumlinge, Kökar och Sottunga
4. Sju kommuner:
 - a) Eckerö och Hammarland
 - b) Mariehamn
 - c) Jomala
 - d) Lemland och Lumparland
 - e) Brändö och Kumlinge
 - f) Föglö Kökar och Sottunga
 - g) Geta, Finström, Saltvik, Sund och Vårdö

Den övergripande slutsatsen av enkätstudien är att ålänningarna med största sannolikhet vill ha en ny kommunstruktur, men de föreslagna nya alternativen i PwC:s kommunutredning med en, fyra eller sju kommuner vinner relativt svagt gehör.

Samtidigt tyder splittringen i synen på kommunindelningen mellan kommunerna och mellan de tilltänkta nya grupperingarna av kommuner på att det blir en stor utmaning att jämka samman dessa när en ny kommunindelning genomförs på Åland.

Åsubs resultat visade bland annat att invånarnas inställning till sammanslagning av Ålands kommuner har blivit något mer positiv under de senaste sex åren. Man är fortfarande, liksom för sex år sedan, mer tveksam när det kommer till ett sammangående för den egna kommunen. Ändå stödde strax över hälften tanken att slå samman den egna kommunen med någon eller några andra. De kommunalt förtroendevalda är mer positiva till den nuvarande indelningen och mindre positiva till förslagen till ny indelning än invånarna i gemen.

Den nuvarande kommunindelningen får ett jämförelsevis svagt stöd. Mindre än en fjärdedel av invånarna ger den sitt stöd. De övriga alternativen med en, fyra eller sju kommuner värderas även de förhållandevis lågt. Alternativen med 16 kommuner respektive en kommun får svagast stöd, medan alternativen med fyra, respektive sju kommuner får ett starkare stöd. Den splittrade synen på sammanslagning mellan kommunerna och kommungrupperna har till en del sin bakgrund i olika värdering av vikten av övergripande samordning respektive lokal samhörighet i samhället. Ekonomiska hållbarhetsargument och betoning av personalens kompetens dominerar hos dem som förespråkar sammanslagningar, medan argument om trivsel, sammanhållning, närhet i de grundläggande servicefunktionerna och närdemokrati dominerar hos motståndarna.

Landskapsregeringen drar slutsatsen att invånarna ger ett starkt stöd för en förändring av den kommunala strukturen och också en förväntan att så ska ske. De motiv för en förändring som fått starkast stöd är också de som motiverat landskapsregeringens arbete och vägval i frågan.

Lagstiftningen om kommunindelning och kommunval

Landskapsregeringen har utrett vilka möjligheter dagens lagstiftning ger och behovet av ändrad lagstiftning för att genomföra en reform av kommunstrukturen.

Nuvarande kommunindelingslag

Enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen hör kommunindelning till landskapets behörighet. Genom LL (ÅFS 1997:76) om tillämpning av vissa lagar om kommunindelning har rikets kommunindelingslag gjorts tillämplig i landskapet. Sedan år 2003 är kommunindelingslagen den 19 december 1997 (FFS 1996/1997) i kraft i landskapet (nedan kommunindelingslagen).

I enlighet med kommunindelingslagen bestäms ändring av kommunindelningen genom lag, eller genom landskapsregeringens beslut enligt vad som bestäms i kommunindelingslagen. Medan kommunindelingslagen fastställer villkor för när beslut om ändring av kommungränser kan göras på landskapsregeringsnivå, har lagtinget möjlighet att anta lag om ändring av kommungränserna utan särskilda villkor, i enlighet med 1 § 3 mom nämnda lag.

Det finns en uppfattning att beslutet att ändra kommungränser endast kan fattas på initiativ av kommunerna med stöd av den kommunala självstyrelsen. Den i grundlagen stadgade kommunala självstyrelsen erbjuder dock inte enskilda kommuner skydd mot ändringar i kommunindelningen (se rapporten *Kommunindelingslagen* från den 16 januari 2017 för längre resonemang). Som beskrivs ovan ställs i kommunindelingslagen villkor för när sammanslagningar kan fattas på lägre nivå än lagtinget. I dessa fall ställs höga krav på kommunernas uttalade vilja till sammanslagning. Lagtinget, det folkvalda parlamentet, har dock kvar rätten att genom lag organisera de grundenheter genom vilka den allmänna förvaltningen och den medborgerliga självstyrelsen förverkligas. En ny kommunindelning tar inte bort invånarnas självstyrelse, den kvarstår. Kommunen som enhet har samma rättigheter och skyldigheter att handha gemensamma angelägenheter precis som idag, även om den grupp invånare som tar del av den enskilda kommunens beslutsfattande utvidgas.

Landskapsregeringen avser att fastställa de nya kommungränserna genom lag. Detta så att en kommunindelingslag bestämmer kommungränserna och nivån på samgångsunderstödet medan en blankettlag i tillämpliga delar hänvisar till den finländska kommunstrukturlagen. Lagtekniskt kan detta utformas på olika sätt. Valet att fastställa en ny kommunindelning genom lag, grundar sig på upplägget av och målsättningen med den åländska reformprocessen.

För det första skiljer sig upplägget av den åländska processen från motsvarande i omgivande länder. Den begränsade ytan och invånarantalet gör att det är möjligt att pröva olika indelningar av och scenarion för Åland som helhet. De geografiska förutsättningarna och antal invånare har även möjliggjort ett mycket brett deltagande i processen, där kommuner, invånare samt myndigheter och intresseorganisationer kunnat involveras. Den ändrade kommunindelningen har aldrig varit en fråga för enskilda delar av landskapet, utan utgångspunkten har hela tiden varit att ge likvärdig service för Ålands alla invånare samt skapa utrymme för utveckling och ekonomisk hållbarhet på lång sikt för hela landskapet.

För det andra är det just målsättningen att skapa en helhetslösning för landskapet gällande service, utveckling och ekonomisk hållbarhet, som motiverar att en ny kommunindelning fastställs genom lag. Landskapsregeringen anser inte att frågan om en ändrad kommunal indelning ska basera sig på definierade villkor eller kriterier som kommunerna ska uppfylla och utifrån dessa låta initiativet till ändrade kommunala indelningar enbart formuleras av kommunerna själva. Risken är stor att den helhet som eftersträvas för hela Ålands allmänna förvaltning inte uppfylls samt att en likvärdig service för alla invånare inte uppnås. Som erfarenheterna från Finland gör gällande skedde flera kommunsammanslagningar genom fastställande av

kommunkriterier och höjda ekonomiska bidrag, men utvärderingar visar att de ekonomiska förutsättningarna för kommunerna fortsättningsvis varierar inom landet och att kommunsammanslagningar inte skedde i de områden där behoven var störst.

Reformen av kommunstrukturen är avgörande för landskapets framtida välfärd. Landskapsregeringen anser därför att en metod där man ömsom lockar och ömsom knuffar kommunerna i riktning mot långsiktigt hållbara enheter som erbjuder rätt kompetens till alla invånare, eller att enbart vänta på det kommunala initiativet är otillräckligt. Utifrån den samlade kunskap som utredningarna från 2000-talets början till dags dato ger ser landskapsregeringen att det bästa vägvalet är att i demokratisk ordning genom lag som antas av lagtinget fastställa en ny kommunindelning för Åland. Som fastställs i kommunindelningenslagens 1 § 1 mom. är Åland indelat i kommuner, inte bara för invånarnas självstyrelse, utan även för den allmänna förvaltningen. Landskapet, och därmed lagtinget, har en skyldighet att tillse att de enheter som åläggs att handha grundläggande fri- och rättigheter också har faktiska möjligheter att göra detta beträffande resurser och kompetens.

Vallagen – Om val av fullmäktige i samband med ändringar i kommunstrukturen

Ändringar i kommunstrukturen innebär att de berörda kommunernas högsta beslutande organ, fullmäktige, också måste genomgå förändringar. Vilka alternativ som finns framgår av Kommunindelningenslagen (FFS 1196/1997), som har gjorts gällande på Åland i och med LL (1997:76) om tillämpning av vissa riksförordningar om kommunindelning.

Om en ny kommun uppstår till följd av att en eller flera befintliga kommuner slås samman är tidpunkten för samgåendet avgörande. Om den nya kommunen inleder sin verksamhet den första januari året efter ett valår, ska valet förrättas enligt den nya kommunindelningen. Organisationskommissionen som tillsatts för den blivande nya kommunen ska besluta om indelning i röstningsområden, tillsätta den kommunala centralnämnden, valnämnder och i förekommande fall valbestyrelse.

Om den nybildade kommunen däremot inleder verksamheten mitt i en mandatperiod finns två alternativ:

1. De sammanslagna kommunernas fullmäktige bildar fullmäktige i den nya kommunen.
2. Det anordnas val till ett nytt fullmäktige. Mandatperioden för ledamöterna varar då till utgången av den ordinarie kommunala mandatperioden.

Om alternativ 1) väljs kan det sammanslagna fullmäktiges storlek regleras genom att det i föregående val väljs ett mindre antal fullmäktige i de kommuner som ska gå samman. En kommun kan enligt Kommunallag (1997:73, 38 §) för Åland fatta beslut om antalet fullmäktige som ska väljas före utgången av april under valåret. Senast då bör alltså beslutet om samgående tas för att förfarandet ska vara möjligt. En kommuns fullmäktige ska ha minst nio ledamöter och antalet ska alltid vara udda.

Tidsplan för kommunreformen

Landskapsregeringens målsättning är att den nya kommunstrukturen förverkligas från år 2020. Det innebär att kommuninvånarna vid nästa ordinarie kommunval i oktober 2019 väljer fullmäktige till de nya kommunerna. Då valförberedelserna inleds i januari samma år som valet hålls betyder det att kommunerna måste fatta sina beslut för att förverkliga den nya lagstif-

tade kommunindelningen under senhösten 2018. Alternativa förlopp beskrivs i avsnittet om vallagen ovan.

För att kommunerna ska ha tid att förverkliga den nya kommunindelningen ska den nya tvingande lagstiftningen om kommunindelning träda i kraft i oktober 2018. Förberedelserna för att implementera den nya lagstiftningen måste därför påbörjas omgående.

Landskapsregeringen avser därför snarast att starta förberedelserna med hjälp av gällande lagstiftning. Landskapsregeringen kommer att använda sig av möjligheten att enligt nu gällande kommunindelningslag initiera och genomföra kommunindelningsutredningar för den nya kommunindelningen, där de nya kommunerna ska formas med och av kommunerna. Målsättningen är att samtliga kommunindelningsutredningar ska vara genomförda i maj 2018. Arbetet med detta inleds hösten 2017.

Innan dessa kommunindelningsutredningar påbörjas ska de enskilda kommuner som berörs höras av landskapsregeringen i enlighet med det kommunindelningslagen anger. Detta kommer att ske under våren och försommaren 2017.

I de kommunindelningsutredningar som i praktiken formar de nya kommunerna är en stark delaktighet i processen från kommunala tjänstemän, beslutsfattare och invånare en förutsättning för ett lyckat resultat. En öppen process med hög grad av delaktighet är också viktig för att överbrygga den splittring mellan åsikterna i kommunerna som synliggörs i Åsubs enkät.

Den kommunindelningsutredning som redan initierats av Finström, Geta och Sunds kommuner genomförs som planerat med start i april 2017. Utredningen används sedan som modell och föregångare för den större processen samt givetvis som en del av kommunindelningsutredningarna för Nordvästra Ålands kommun.

Om fler kommuner än Finström, Geta och Sund önskar ta initiativ till kommunindelningsutredningar med syfte att gå samman enligt landskapsregeringens förslag till kommunindelning, så erhåller även de kommunerna sammanslagningsunderstöd enligt nu gällande nivåer. Med befolkningsstatistik från 2015 som grund skulle utfallet bli som nedan. Landskapsregeringen aviserar att stödnivåerna sannolikt sänks i och med att den nya kommunindelningslagen träder i kraft.

Samgångsunderstöd enligt LL (1997:76) om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning

Kommun	Befolkning 2015	€/inv.	Stödprocent					Totalt stöd
			100 %	80 %	60 %	40 %	20 %	
Nordvästra Åland	8 795	131	1 152 145	921 716	691 287	460 858	230 429	3 456 435
Sydöstra Åland	7 037	131	921 847	737 478	553 108	368 739	184 369	2 765 541
Norra skärgården	903	316	285 348	228 278	171 209	114 139	57 070	856 044
Södra skärgården	787	316	248 692	198 954	149 215	99 477	49 738	746 076
			2 608 032	2 086 426	1 564 819	1 043 213	521 606	7 824 096

Processen för den nya kommunindelningslagen och kommunstrukturlagen inleds under april och maj 2017 genom att ett PM för lagberedningen tas fram. Lagberedningen tar sedan vid i maj med målsättningen att lagtinget kan fatta beslut om förslaget till tvingande lagstiftning i maj 2018.

Tidtabellen för KST förändras så att kommunerna får ytterligare tid för att bilda frivilliga sammanslutningar enligt KST-lagen, Lag 1. Det innebär att kommunerna kan lämna in avtal om ett eller flera frivilliga KST-områden till landskapsregeringen senast den 1 april 2019 så att verksamheten inleds den 1 januari 2020. Om kommunerna inte kommer överens fattar landskapsregeringen beslut om ett KST-område enligt KST-lagen, Lag 2, senast våren 2019 så att det blir verklighet från år 2021.

Schema över preliminär tidsplan

Våren 2017	Hösten 2017	Våren 2018	Hösten 2018	Våren 2019	Hösten 2019	Våren 2020	Våren 2021
April: Kommunindelingsutredningen för Finström, Geta och Sund inleds	September: Kommunindelingsutredningar för de nya kommunerna inleds	Maj: Kommunindelingsutredningar för de nya kommunerna slutförs	Oktober: Ny lagstiftning om kommunindelning och kommunstruktur träder i kraft	Januari: Valförberedelserna inleds	Oktober: Kommunval till nya fullmäktigen	Januari: Nya kommuner	Januari: KST förverkligas, enligt lag 2
April: PM om ny kommunindelingslag och kommunstrukturlag. Lagberedningen inleds	Oktober: Kommunindelingsutredningen för Finström, Geta och Sund slutförs	Maj: Lagtinget beslutar om lagförslagen till kommunindelning och kommunstruktur	November: Kommunerna verkställer den nya kommunindelningen	April: KST-avtal, enligt lag 1		Januari: KST förverkligas, enligt lag 1	
Enskilda kommuner hör inför kommande kommunindelingsutredningar							
Upphandling av kommunindelingsutredare							

Avslutande kommentarer

Åland står inför en stor förändring. I fokus för förändringen är invånarnas behov och rättigheter; möjligheterna till ekonomisk och social hållbarhet på lång sikt samt bättre möjligheter till utveckling av Åland som helhet vad gäller näringslivsutveckling, inflyttning, god planering och likvärdig service.

Avsikten med denna reform är att genom ett helhetsansvar och ett helhetsgrepp om Åland och de åländska kommunerna, med respekt för regionala utvecklingsbehov och regional identitet, skapa en struktur för framtiden.

I reformen tar landskapsregeringen fasta på invånarnas rättigheter och behov samt möjligheterna till ekonomisk och social hållbarhet på lång sikt. Utgångspunkten är att starka, demokratiskt styrda primärkommuner är det bästa sättet att organisera service och garantera medborgarnas möjlighet till självstyre.

Landskapsregeringen föreslår att Åland tar nästa steg in i framtiden med fem kommuner, en stad, två landsbygdskommuner och två skärgårdskommuner.

Bilagor

Bilaga 1

Kommunutredningen. 2017. *Rådgivningsrapport: Åland – Kommunutredning 2016*. Slutrapport. Stockholm: PwC.

www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/preliminar_kommunutredningen_slutlig_1.pdf

Bilaga 2

Kommunutredningen. 2017. *Åland – fem kommuner. Långsiktig finansiell analys. Delrapport*. Stockholm: PwC.

<http://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/fem-kommuner-langsigtig-finansiell-analys.pdf>

Bilaga 3

Kommunutredningen. 2017. *Långsiktig finansiell analys. Delrapport*. Stockholm: PwC.

www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/pwc_slutlig_langsigtig_finansiell_analys_aland_170301.pdf

Bilaga 4

Kommunutredningen. 2016. *Nulägesanalys. Delrapport*. Stockholm: PwC.

www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/nulagesanalys_0.pdf

Bilaga 5

Sandell, Carolina. 2017. *Kommunindelningsslagen – översikt gällande behoven av ny eller ändrad lagstiftning i landskapet*. Mariehamn: Lina Sandell Ab

www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/slutrapport_kil_16.1.2017.pdf

Bilaga 6

Åsub 2017:1. *Den framtida kommunindelningen på Åland – en enkätstudie*.

www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/rapport-den_framtida_kommunindelningen_pa_aland-en_enkatstudie.pdf

Digitalt material för fördjupning

Allt material som rör Kommunutredningen finns publicerat på:
www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/kommunutredningen.

Exempel på publicerat material är kommunvisa nulägesanalyser, kommunförslag 1-3 och dokumentation från seminariet ”*Hur klarar din kommun framtidens välfärd?*”.

Se seminariet via landskapsregeringens Bambuserkanal,
<https://bambuser.com/channel/Landskapsregeringen>.
Sändningen är från den 28 februari 2017.

Allt material som rör Åsubs enkätstudie finns publicerat på:
www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/enkaten-om-kommunstrukturen.

Se presskonferensen där Åsub presenterar enkätstudien *Den framtida kommunindelningen* på Åland via landskapsregeringens Bambuserkanal,
<https://bambuser.com/channel/Landskapsregeringen>.
Sändningen är från den 14 februari 2017.

Allt material som rör utredningen om kommunindelningenslagen finns publicerat på:
www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/kommunindelningenslagen.

Se pressinformationen där Carolina Sandell presenterar utredningen om kommunindelningenslagen via landskapsregeringens Bambuserkanal,
<https://bambuser.com/channel/Landskapsregeringen>.
Sändningen är från den 16 januari 2017.

Allt material som rör förslaget till nytt landskapsandelssystem finns publicerat på landskapsregeringens hemsida.
Lagförslaget: www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser/lagforslag-om-nytt-landskapsandelssystem
Rapporten till lagberedningen: www.regeringen.ax/ekonomi/forslag-nytt-landskapsandelssystem-2018